
Верховний
Суд

Касаційний господарський суд

Актуальна практика Верховного Суду з розгляду корпоративних спорів

Олеся Лукомська

начальник відділу забезпечення роботи секретаря та суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС

Процесуальні особливості

- ✓ недопустимість розгляду корпоративних спорів у порядку спрощеного провадження *(постанова КГС ВС у справі № 925/1476/17)*
- ✓ процесуальне правонаступництво у корпоративному спорі *(постанова КГС ВС у справі № 920/1245/16)*
- ✓ мирова угода у спорі про визнання недійсним рішення загальних зборів ТОВ *(постанова КГС ВС у справі № 910/19401/17)*
- ✓ недопустимість перекладення на сторону обов'язку доказати певний факт або спростувати його у спорі про визнання удаваним договору дарування частки у статутному капіталі ТОВ в умовах, коли такий обов'язок об'єктивно спроможна виконати лише інша сторона *(постанова КГС ВС у справі № 910/19473/17)*

Проведення щорічних зборів акціонерів – обов'язок товариства

- ✓ порушення акціонерним товариством встановленого ст. 32 Закону України "Про акціонерні товариства" терміну скликання та проведення річних загальних зборів не має наслідком звільнення товариства від проведення зазначених зборів за результатами звітного року
- ✓ володіння позивачем кількістю акцій, яка є недостатньою для самостійного скликання загальних зборів, не є підставою для відмови у захисті його права на участь в управлінні акціонерним товариством, порушеного ухиленням товариства від виконання встановленого законом обов'язку щодо проведення річних загальних зборів акціонерів

постанова КГС ВС у справі № 926/2301/17

Зміст повідомлення про скликання загальних зборів

- ✓ відповідно до ч.3 ст.35 Закону України "Про акціонерні товариства" акціонери мають бути повідомлені не лише про дату, а й про конкретний час проведення загальних зборів

постанова КГС ВС у справі № 908/3577/16

Спосіб повідомлення про скликання загальних зборів повинен забезпечити реальне персональне повідомлення учасника

✓ особа, яка скликає загальні збори учасників ТОВ, повинна вжити всіх **розумних заходів** для повідомлення учасників про проведення цих зборів. Обраний особою, що скликає загальні збори учасників товариства, спосіб повідомлення про їх проведення повинен забезпечити реальне персональне повідомлення учасника і **не бути лише формальним** направлення такого повідомлення.

постанови КГС ВС у справах № 904/6983/17, № 904/6965/17, № 908/3577/16

Визнання недійсним vs скасування

- ✓ чинним законодавством не передбачено одночасне визнання недійсним та скасування рішення загальних зборів товариства, такі вимоги за своєю правовою суттю є альтернативними, оскільки мають різні правові наслідки, зокрема, через різницю у часі дії такого акту
- ✓ у разі визнання акта недійсним у суду немає потреби скасовувати його, оскільки визнання його недійсним означає, що він не породив правових наслідків із дня його вчинення. Скасування ж акта означає втрату чинності таким актом з моменту набрання чинності відповідним судовим рішенням

постанови КГС ВС у справах № 916/2386/17, №925/715/17

Баланс інтересів під час визнання недійсними рішень загальних зборів

- ✓ визнаватися недійсними мають лише ті рішення оспорюваних загальних зборів, якими порушено корпоративні права, як це визначається позивачем
- ✓ визнання недійсними рішень загальних зборів повністю, захищаючи порушені корпоративні права одного учасника товариства, зачіпає корпоративні права інших учасників, відповідно порушує баланс інтересів учасників спору, має наслідком непропорційність втручання у правовідносини сторін та фактично є втручанням у господарську діяльність товариства

постанови КГС ВС у справах № 922/1671/16, № 904/9495/16

Правове регулювання діяльності приватного підприємства – аналогія закону

- ✓ порядок створення та діяльності уповноважених власником органів управління ПП не врегульований ні ЦК України, ні ГК України. Зокрема, наведеними нормативно-правовими актами не передбачений порядок скликання та проведення загальних зборів учасників приватного підприємства.
- ✓ відтак відповідно до положень ст.8 ЦК України щодо вказаних правовідносин слід застосувати правові норми цивільного законодавства, що регулюють подібні за змістом цивільні відносини (аналогія закону).
- ✓ оскільки ПП засноване на приватній власності двох осіб (засновників), а статутний капітал ПП поділений між учасниками на частки, Суд вважає правильним застосування до спірних у справі правовідносин положень ЦК та ГК України, Закону України "Про господарські товариства", які регулюють правовідносини щодо порядку скликання та проведення загальних зборів товариства з обмеженою відповідальністю.

постанова КГС ВС у справі № 907/167/17, № 916/1553/17,
№ 906/40/18

Зміни до статуту

- ✓ до статуту ТОВ можуть бути внесені виключно ті зміни щодо яких прийнято рішення загальних зборів учасників ТОВ
- ✓ КГС ВС вважає помилковим висновок судів першої та апеляційної інстанцій про те, що підписання усіма учасниками ТОВ нової редакції статуту без зауважень та заперечень свідчить про наявність згоди усіх присутніх учасників на прийняття рішення про викладення статуту повністю в новій редакції, не зважаючи на відсутність цього питання в протоколі загальних зборів учасників

постанова КГС ВС у справі № 924/156/18

Правочин із заінтересованістю vs статут АТ

- ✓ з моменту набрання чинності Законом України "Про акціонерні товариства" його норми стали спеціальними в регулюванні правовідносин зі створення, діяльності, припинення, виділу акціонерних товариств, визначенні їх правового статусу, прав та обов'язків акціонерів і підлягали застосуванню до усіх акціонерних товариств незалежно від того, чи привели вони свої статuti у відповідність до положень цього Закону
- ✓ зокрема, відсутність у положеннях статуту ПАТ приписів стосовно правочину, щодо вчинення якого є заінтересованість, не звільняє від необхідності застосування вимог ст.71,72 Закону України "Про акціонерні товариства", який набрав чинності з 29.04.2009 та встановив відповідний публічний порядок, оскільки зазначений Закон не вимагає закріплення у статуті його положень щодо угод із заінтересованістю та водночас не пов'язує дійсність цих вимог із їх викладенням у статуті

постанова КГС ВС у справі № 908/602/16

Ризики, пов'язані з діяльністю товариства

- ✓ учасник ТОВ звернувся з позовом про визнання недійсним договору, укладеного ТОВ. Позивач вважав, що договір укладений директором ТОВ у власних інтересах
- ✓ рішенням загальних зборів учасників ТОВ надано згоду на укладення відповідного договору
- ✓ позивач реалізував свої правомочності з управління ТОВ у вирішенні питання щодо укладення оспорюваного договору шляхом участі у загальних зборів учасників ТОВ та прийняття зазначеного вище рішення. Водночас настання несприятливих наслідків через виконання зазначеного рішення слід віднести до ризиків, пов'язаних з діяльністю товариства, які учасники ТОВ відповідно до ч.2 ст.140 ЦК України несуть у межах своїх вкладів

постанова КГС ВС у справі № 908/2468/17

Розрахунки при виході з ТОВ

- ✓ в учасника, який виходить з товариства, припиняються корпоративні права, проте виникають інші права, зокрема право на отримання вартості частини майна цього товариства, пропорційно його частці у статутному капіталі такого товариства
- ✓ не може бути визнана одна і та ж заява належною підставою для виключення з товариства і неналежною підставою для виплати у зв'язку з виключенням вартості частини майна товариства

постанова КГС ВС у справі № 915/394/18

Захист прав юридичної особи її учасником (акціонером, членом)

- ✓ правове регулювання ст.54 ГПК України поширюється на випадки подання позову про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі її посадовою особою. Тобто на підставі наведеної процесуальної норми власник (учасник, акціонер) може звернутися до суду в інтересах юридичної особи саме із зазначеним позовом. З іншими позовами в інтересах юридичної особи власник (учасник, акціонер) може звернутися лише у разі наявності підстав, прямо передбачених відповідними законодавчими нормами.
- ✓ положеннями чинного законодавства не передбачено звернення учасника (засновника, акціонера, члена) юридичної особи до суду за захистом прав чи охоронюваних законом інтересів цієї особи поза відносинами представництва, окрім позовів про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі її посадовою особою

постанови КГС ВС у справах № 904/4669/18, 904/4654/18

Статус відомостей, що містяться в ЄДРЮОФОПГФ

- ✓ відсутність у єдиному державному реєстрі відомостей щодо позивача як учасника товариства, зокрема щодо поновлення його у складі учасників товариства на підставі судового рішення, не свідчить про те, що він не має статусу учасника товариства

постанова КГС ВС у справі № 915/593/17

Повернення корпоративних прав

- ✓ повернення корпоративних прав продавцю у зв'язку з розірванням договору купівлі-продажу частки у статутному капіталі ТОВ можливе, зокрема шляхом визнання недійсними рішень загальних зборів в частині виключення позивача зі складу учасників товариства та застосування механізму поновлення у цих корпоративних правовідносинах позивача, виходячи з приписів чинного законодавства, яким врегульовані правовідносини набуття, припинення корпоративних прав та їх реєстрації

постанови КГС ВС у справах № 923/1106/16, № 922/2810/17, №910/23355/17

Право учасника ТОВ на мирне володіння своїм майном (часткою у статутному капіталі ТОВ)

- ✓ надання можливості одному із учасників ТОВ, який володіє часткою, що має вирішальний вплив при прийнятті рішень на загальних зборах товариства, права самостійно збільшувати статутний капітал товариства без врахування на засадах пропорційності часток інших учасників, що фактично призводить до їх зменшення, свідчить про невідповідність таких рішень загальних зборів законодавству, принципу верховенства права та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та відповідно про порушення прав та законних інтересів учасника товариства

постанова КГС ВС у справі № 918/92/17

Верховний
Суд

Касаційний господарський суд

Дякую за увагу!

